

Lekplatsplan för Luleå kommun

RIKTLINJER, ANVISNINGAR OCH CHECKLISTOR FÖR ALLMÄNA
LEKPLATSER 2018–2023

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
LEKPLATSER FÖRR, NU, OCH I FRAMTIDEN	2
LEKPLATSER I SAMHÄLLSPLANERINGEN	3
Lek ur ett samhällsplanerarperspektiv	3
Avgränsningar och begrepp.....	3
ÖVERGRIPANDE MÅL.....	4
RIKTLINJER	5
A. Placering av lekplatser måste göras utifrån bostadsområdets förutsättningar.	5
B. Lekplatser ska fungera som noder i kommunen.	6
C. Lekplatser ska kunna finnas 300 meter från bostaden.....	7
D. Lekplatser ska fungera som mötesplatser.	8
E. Lekplatser ska vara säkra och tillgängliga.....	9
F. Lekplatser ska vara jämställda och innehålla många olika lek- och vistelsevärden.	10
G. Lekplatser ska möjliggöra till anpassad lek året runt.	11
H. Lekplatser som inte används ska avvecklas.....	12
GENOMFÖRADE	13
Drift och underhåll	13
Behov av lekplatser	13
Medborgarinflytande och barn i planeringsprocessen	14
Uppföljning.....	14
ANVISNINGAR FÖR OM-/NYBYGGNATION	15
Generella anvisningar för lekplatser	15
Särskilda anvisningar för områdeslekplatser och äventyrslekplatser	15
Särskilda anvisningar för äventyrslekplatser	15
CHECKLISTA FÖR UTFORMNINGSPRINCIPER VID OM- OCH NYBYGGNATION	16

INLEDNING

Barns värld har förändrats. Allt fler barn upplever stress, övervikt eller ohälsa. Samtidigt vet vi att utevistelse är en viktig faktor för att minska stress och förbättra rörlighet och folkhälsa.

Hur ska vi uppmuntra till lek och utevistelse, till aktivitet och rörelse? Vilka svårigheter ser vi, och vilka möjligheter? Hur kan vi utveckla våra lekplatser, och hur ska vi arbeta för att förbättra barns möjligheter till lek i Luleå?

De forskningsresultat som kommit på senare år visar på betydelsen av lekmiljöers kvalitet. Barn som har tillgång till goda platser för lek visar färre symtom på stress, är mer rörliga och har bättre motorik. Goda lekmiljöer ger också plats för social och emotionell utveckling.

Lekplatsplanen grundar sig i ett generellt behov av upprustning och ombyggnad av befintliga samt anläggande av nya lekplatser. Idag ser vi att kommunens lekplatser inte uppnår den kvalitet eller tillgänglighet vi strävar efter. Det nationella målet – en lekplats per tusen invånare är en grund att ta fasta på i den fortsatta planeringen.

Behovet av upprustning ger oss en möjlighet att revidera riktlinjer för hur vi vill att våra allmänna lekplatser ska utvecklas och placeras i Luleå kommun, vilket också bidrar till att uppnå målen för Vision 2050.

Lekplatsplanen är en revidering och en vidareutveckling av kommunens riktlinjer som togs fram 2009. I planen redovisas en del med riktlinjer, anvisningar samt checklistor som beskriver hur en bra lekplats bör se ut och vad den ska innehålla, samt en del med nulägesbeskrivning med åtgärdsförslag och åtgärdsplan för hur arbetet med Luleå kommuns allmänna lekplatser ska gå vidare.

Dokumentet syftar till att fungera som en vägledning och planeringsunderlag för Stadsbyggnadsförvaltningen både vid prioritering av insatser för drift och underhåll och för investeringar.

Den ska även klargöra vad man som medborgare eller besökare kan förvänta sig av Luleå kommun gällande utveckling och hantering av allmänna lekplatser.

LEKPLATSER FÖRR, NU, OCH I FRAMTIDEN

Under lekplatsepokens tidiga skeden var lekparker ofta bemannade och hade pedagogiska ambitioner. I Luleå kommun kunde till exempel barnen lära sig trafikvett på särskilda trafiklekplatser.

Under sjuttioalet uppfördes lekplatser i nästan varje kvarter i de nybyggda bostadsområdena. Liksom husbyggnadstekniken blev nu lekplatsernas utformning mer standardiserad. De bestod ofta av gungställning, rutschbana och sandlåda. Nu var lekplatserna inte längre bemannade utan platser för fri lek.

Under det sena 1980-talet kom normer för lekplatssäkerhet, vilka senare följdes av en ny svensk standard med säkerhetskrav på lekredskap och stötdämpande underlag. Denna standard, som betecknas SSEN 1176 och 1177, är baserad på europeiska normer och är den princip Luleå kommun valt att följa i arbetet med säkerhetsfrågor på lekplatser.

Forskningen om barn och utevistelse tog fart under 1990-talet, och det blev vetenskapligt bevisat att det vi fått höra som barn faktiskt stämmer - man mår bra av att vara ute. Men det stod också klart att de lekplatser som anlagts under de senaste decennierna inte gav de utmaningar och den leklust som det var tänkt.

I början på tjugohundratalet hade ett nytt synsätt när det gäller lekmiljöer börjat växa fram. Frågor som länge dominerat debatten hade gradvis övergått i en diskussion också om leklust och alla barns möjligheter att leka. Kvalitet, tillgänglighet, vegetation, ytor, och variation blivit lika viktiga aspekter som säkerhet, och på många orter arbetar man alltmer med det fantasieggande, konstnärliga och unika.

LEKPLATSER I SAMHÄLLSPLANERINGEN

Lek ur ett samhällsplanerarperspektiv

Alla vuxna i ett samhälle har ansvar för att barn har tillgång till goda platser för lek. Föräldrar och andra vuxna tar sig ofta an lekmiljön inomhus eller kanske utomhus på den egna tomten. I ett kvarter kan det vara en samfällighet eller ett bostadsföretag som tänker till. På den mark som i plan betecknas som allmän platsmark är det vårt gemensamma ansvar att tillgodose behovet av bra platser för lek, och oftast sker detta genom kommunen.

De kommunala lekplatserna ska fungera som ett komplement till de lekmiljöer som barnen annars använder - hemma, i skolan eller på förskolan. På våra allmänna lekplatser bör vi därför arbeta för att uppnå god variation, säkerhet och kvalitet.

Samtidigt finns en trend mot allt mer stillasittande barn, vilket är ett hot mot folkhälsan. Utgångspunkten måste vara att vi planerar så att barnens rörelsefrihet i samhället ökar istället för minskar. På så sätt ökar också barns möjlighet till lek. Att ha tillgång till plats för lek behöver inte innebära nära till just en anlagd lekplats. Barn leker på många olika sorters platser, och en bra plats att leka på behöver inte vara uppbyggd av prefabricerade lekredskap som på en traditionell lekplats. En skogsdunge, en gammal stenmur eller en lövhög kan vara väl så goda lekställen.

För att barn ska hitta bra platser för lek krävs en varierad utformning av vår närmiljö och enkla och säkra vägar till dem. Barn har rätt till medbestämmande och inflytande när det gäller planering av den miljö de ska vistas i.

För att nå målet om en god vistelsemiljö för barn i Luleå måste barnperspektivet tillvaratas i all samhällsplanering. Detta innebär att arbetet för att förbättra lekvänligheten i Luleå kommun måste bedrivas integrerat och parallellt i flera delar av den kommunala organisationen.

Avgränsningar och begrepp

Begreppet lekplats betecknar en plats som särskilt anlagts för att uppmuntra barn till lek. Den vanligaste - och enklaste typen av lekplats i Luleå består av gungställning, klätterställning med rutschbana samt sandlåda.

Riktlinjerna för lekplatser behandlar lekplatser och övriga anlagda lekmiljöer som ägs och förvaltas av Luleå kommun. Dessa lekmiljöer finns i Luleå centrum med tillhörande stadsdelar samt i vissa fall i byar runt om i kommunen. Lekplatser på skolgårdar och förskolegårdar behandlas inte i detta dokument.

Barn som växer upp i stadsmiljö har generellt sett svårare att finna platser som lämpar sig för lek än barn som växer upp i direkt anslutning till natur. De anlagda lekplatserna fyller därmed en större funktion i tätbebyggda områden. Policyn lägger därför tyngdpunkten vid områden som kännetecknas av tätare bebyggelse, barriäreffekter och trafikleder.

ÖVERGRIPANDE MÅL

- Kommunen ska kunna erbjuda goda och kreativa lekplatser, anlagda, naturliga eller temporära platser, med eller utan traditionell utrustning för människor i alla åldrar.
- Lekplatser ska fungera som mötesplatser och främja möten mellan människor.
- Lekplatser ska utformas och underhållas med lekglädje som mål. Kvalitet, säkerhet, variation, jämställdhet, tillgänglighet, hänsyn till befintliga förhållanden, vegetation, vind, sol/skugga ska vägas in vid placering och utformning.
- I utformningen av dessa miljöer ska samarbete/dialog mellan och inom kommun, skolor, boende och brukare eftersträvas.
- Barn och ungdomsperspektivet ska beaktas vid planering av lekplatser.

RIKTLINJER

A. Placering av lekplatser måste göras utifrån bostadsområdets förutsättningar.

VARFÖR:

Om det bor många barn i ett område behövs det förstås en lekplats där. Om området är stort till ytan behövs det flera lekplatser. Även ett område där det bor färre barn kan behöva en lekplats, om vägar eller andra barriäreffekter hindrar barnen att ta sig till en närbelägen lekplats.

I vissa fall behöver stadsdelen eller bostadsområdet med andra ord innehålla flera områdeslekplatser och ibland också kompletteras med närlekplatser.

Eftersom barn tillbringar en större del av sin tid i skolan, fyller lekplatser på fastighetsmark, dvs på skolgårdar och på förskolegårdar en viktig roll i det, som komplement till existerande lekplatser i ett område.

HUR:

I snitt ska det finnas en allmän lekplats per tusen invånare.

Varje stadsdel, större bostadsområde eller by med fler än 50 barn i åldrar 0–12 år ska ha tillgång till minst en gemensam lekplats, en så kallad **områdeslekplats**, en större lekplats utformad för barn i alla åldrar, i vissa fall med särskilt tema.

Närlekplatser är mindre lekplatser och ska vara anpassade för barn i åldrar 0–6 år som inte kan gå långt och fungera som ett komplement i områden där det finns barriäreffekter.

En variant av mindre platser som med fördel kan användas för lek eller aktivitet heter **lek- och aktivitetsplats**. Dessa är inte utformade som traditionella lekplatser, utan som platser för människor i alla åldrar med inriktning mot exempelvis motion och rörelse.

Vissa lekplatser kan vara **äventyrslekplatser**, större lekplatser med unik utformning och tema. De ska fungera som utflyktsmål för människor från alla delar av kommunen.

I byar med färre än 50 barn bör kommunen samordna en dialog med föreningar och andra intressenter, i syfte att säkerställa att behovet av platser för lek tillgodoses.

I större byar som uppfyller kraven för en allmän lekplats men som saknar kommunal allmän mark, bör detta lösas genom detaljplaneläggning av större områden med många nya tomter. Om det finns intresse från respektive by, bör kommunen dessutom ställa sig positiv till att köpa mark från byägarna.

B. Lekplatser ska fungera som noder i kommunen.

VARFÖR:

För att fungera som mötesplatser eller noder är valet av placeringen en stor vikt. Populära platser, områden och stråk kan länkas, orienterbarheten ökar och promenader uppmuntras som ett alternativ till andra färdmedel. Detta resulterar i att man skapar miljöer i staden som är tillgängliga och trivsamma att röra sig igenom.

Detta gäller även grönområden. Genom att integrera lekplatserna i den grön-blå-vita strukturen kan leken förändras och tjäna fler funktioner. När olika typer av platser länkas samman skapas en varierad rumslighet.

HUR:

Lekplatser bör anläggas på en strategisk och central plats med goda kommunikationer så att många olika målgrupper kan utnyttja den.

Bör anläggas i anslutning till naturmark, eller innehålla en öppen yta för fri rörelse och aktivitet, De ska vara placerade på ett sådant sätt att de även tillåter lek i sin närmiljö, om möjligt, integreras helt i den grön-blå-vita strukturen.

Lekplatser ska erbjuda platser med sol, lä, skugga och i vissa fall regnskydd ökar användandet även under höst- och vinterhalvåret.

C. Lekplatser ska kunna finnas 300 meter från bostaden.

VARFÖR:

Hur nära en plats upplevs vara är avgörande för hur den används. För att en lekplats ska användas och uppskattas av barn, bör avståndet från hemmet till lekplatsen vara anpassat till ett barns gångtakt och aktionsradie.

Barnen ska kunna hitta till lekplatsen, och själva få gå dit. Det är därmed avgörande att de ligger på en bra plats och att det är lätt att ta sig dit.

HUR:

Lekplatser, anlagda som naturliga, bör finnas, 300 meter från hemmet, fritt från fysiska barriärer järnvägar, breda-, tungtrafikerade gator eller gator med högsta tillåten hastighet på 30 kilometer i timmen.

D. Lekplatser ska fungera som mötesplatser.

VARFÖR

Det är viktigt att det i kommunen finns bra platser för människor att mötas på. Lekplatsen bör därför inte endast vara en plats för barns lek, utan också fungera som en generationsöverskridande mötesplats för alla.

Lekplatser som mötesplats har stor socialt värde oavsett ålder och bakgrund. Därmed har den en viktig funktion i samhället genom att uppmuntra både till möten och rörelser.

HUR

Variation skapar intresse och genom att skapa unika miljöer skapas en identitet till närområdet, uppmuntras människor till rörelse. För att skapa unika lekmiljöer bör platsens specifika egenskaper och karaktär tas till vara.

Att erbjuda tillräckligt med sittplatser med bord och satsa på upplevelser för olika åldrar är viktigt för att lyckas skapa en generationsöverskridande mötesplats.

Äldre barn och vuxna kan ha nytta av fysiska aktiviteter i form av gym eller ytor för spontanidrott, medan barn är mer intresserade av olika lekmöjligheter.

E. Lekplatser ska vara säkra och tillgängliga.

VARFÖR

På lekplatsen ska alla ha möjlighet att delta i leken, och därför måste den anpassas med människor med olika förutsättningar. Barn, äldre, vuxna, med eller utan funktionshinder, gravida, ska kunna ha roligt tillsammans.

Tillgänglighet handlar även om lekplatsen som mötesplats. Kommunala lekplatser är platser där människor i olika åldrar och med olika bakgrund kan träffas spontant och kravlöst för att leka, och dessutom utan att behöva betala inträde.

Enligt **FN:s barnkonvention** artikel 31 och 12, har alla barn rätt till lek i en säker och trygg miljö. En lekplats behöver inte upplevas likadant av alla, men genom att erbjuda många olika lekvärden ökar förutsättningarna för alla att delta på sina egna villkor.

HUR

Barns miljöer och lekplatser ska vara säkra och tillgängliga. Följande regler och föreskrifter ska vara styrande och vägledande i det arbetet:

Plan- och bygglagen (SFS 2010:900), 8 kap. 9 § punkt 5 och 6, samt 10–12 §§ och 15–16 §§.

Boverkets byggregler (BFS 2011:6 BBR)

Boverkets föreskrifter om tillgänglighet på allmänna platser och andra anläggningar (BFS 2011:5 ALM 2).

Boverkets föreskrifter om enkelt avhjälpna hinder (BFS 2013:9 HIN 3)

Produktsäkerhetslagen (2004:451)

Europastandarderna för lekredskap och stötdämpande underlag SS-EN 1176 och SS-EN 1177

Genom fysisk utformning vid utveckling av lekparker och deras närmiljö, samt vid val av utrustning vid underhåll och vid arbete med att åtgärda säkerhetsbrister ökar tillgängligheten till och på lekplatsen.

För att en lekplats ska vara välkommande, säker och tillgänglig för alla som vill besöka den är val av utrustning, fallunderlag och andra material centrala faktorer, liksom belysning, placeringen av lekplatsen och hur man tar sig dit.

F. Lekplatser ska vara jämställda och innehålla många olika lek- och vistelsevärden.

VARFÖR

Lekplatser fungerar ofta som en symbol för barnen, att detta är deras plats och att man där får leka fritt. En lekplats bör stimulera alla sinnen och inbjuda till spännande rörelse- och fantasilekar, skönhetsupplevelser och lustfylld lek.

En bra lekplats ger chans till motorisk övning, och barn brukar uppskatta att gunga, rutscha, klättra, springa eller snurra. Barnen ska kunna uppleva spänning såväl som skönhet i en trygg miljö. Ju fler lekvärden en lekplats uppfyller, desto fler besökare kan uppleva den positivt, trots olika förutsättningar och begränsningar.

En plats för lek ur ett jämställdhetsperspektiv kan kopplas till begreppet multifunktionella platser. Dvs en plats som är flexibel och rymmer många olika slags aktiviteter lockar sannolikt fler målgrupper då det ger ökade anledningar till att besöka platsen. Platser med ensidigt innehåll riktar sig till specifika målgrupper, vilket riskerar att stänga ute andra brukare av platsen. Storleken på platsen är avgörande för att en plats ska kunna rymma många olika aktiviteter.

Här kan då begreppen *on stage*, *back stage* samt *off stage* användas som kommer ifrån det sociologiska resonemanget att vi i det offentliga rummet kan betrakta människor som "aktörer på en scen". Vi kommunicerar och interagerar med varandra samtidigt som vi iakttas av vår omgivning.

HUR

En lekplats bör erbjuda tillräckligt med utrymme för flera olika aktiviteter. En bra lekplats gör det möjligt att leka många olika sorters lekar, och även att det pågår flera lekar samtidigt.

Tydligt avgränsade lekplatser med lekredskap är viktiga, men de ska vara väl placerade och ha ett högt lekvärde. Platsen bör utformas så att besökaren upplever olika typer av rumslighet, vegetation och topografi.

Det bör finnas utrymme för många barn att leka tillsammans, men där ska också finnas plats för ensamlek. Barn uppskattar tillgång till löst material som formbar sand, snö, pinnar, löv, gräs, bräddor, buskar och plantor. Det är bra att kombinera lekplatsen med ett natur- eller parkområde, eller ha en liten planterad "lekdjungel" intill.

Forskning har visat att det generellt finns färre flickor än pojkar på offentliga lekplatser. Detta kan förklaras med att bollplaner ofta utgör en stor del av lekplatsens yta – och att bollplaner föredras av pojkar. Flickor föredrar istället den fasta lekutrustningen, så som klätterställningar och gungor.

Tack vare den digitala utvecklingen, finns det numera en hel uppsjö av interaktiv lekutrustning. Den kan göra leken mer inspirerande och engagerande för barnen – samtidigt som deras fysiska, sociala och mentala behov tillgodoses.

G. Lekplatser ska möjliggöra till anpassad lek året runt.

VARFÖR

Lek pågår under alla årstider, även om den tar sig olika uttryck. Lekplatser ska därför utformas med hänsyn till årstidsvariationerna.

Barn med nedsatt känsel eller förståelse kan ha svårt att uppfatta när mängden värme eller kyla blir för stor. För barn med nedsatt rörelseförmåga kan det ta lång tid att förflytta sig till en sol- eller vindskyddad plats en bit bort. Skugga över sandlådan på sommaren kan vara uppskattad, och en kulle som redan vid första frosten ger möjlighet till pulkåkning. Detta är dessutom kopplat till frågan om tillgänglighet.

Både platsens egna förutsättningar och dess besökare ändras över tid, vilket också ställer krav på att lekmiljöerna kan förändras efter behov.

HUR

För att lekmiljöer ska vara intressanta och inspirerande året runt bör en viss flexibilitet finnas med i underhållet. Förutsättningar och kraven ändras över tid och temporära lösningar ger utrymme för att undersöka men även skapa intresse, såväl sommar som vintertid.

Vintertid är det ännu mer av vikt att skapa förutsättningar för lek och spel. Mycket av den utrustning som finns på en lekplats kan av säkerhetsskäl ej användas vintertid. Således kan snöupplagor användas till att bygga snöborgar, snögrottor och annat som till lek och spel. En kulle kan fungera utmärkt som en pulkabacke.

På lekplatser som ej är avsedda för vinterlek i snöhögar osv, bör av säkerhetsskäl, tekniska lösningar hittas, för att inte belysa vintertid.

Att förse platsen med träd, buskage, växtmaterial som blommor, bär frukt och är föränderligt med årstiderna gör också platsen värdefull året runt. Vid stillasittande aktiviteter bör sol- och vindskydd finnas.

H. Lekplatser som inte används ska avvecklas.

VARFÖR

Att arbeta med lekplatser - med placering, användning, form och funktion – innebär inte bara utvecklingsarbete utan också avvecklingsarbete.

En lekplats kan behöva tas bort av olika skäl. Långsiktigt leder avveckling till minskade drift- och underhållskostnader. Samtidigt är det så att en avveckling inte per automatik leder till minskade kostnader, eftersom rivning, återställande av ytor eller ny utformning för nya behov också måste bekostas.

HUR

Avveckling och prioritering för avveckling ska göras på för att behoven ändrats och platsen inte används längre. I vissa fall finns flera likadana lekplatser inom ett mindre område, och då är det ofta rimligt att ta bort några för att kunna skapa färre - men mer spännande miljöer – som kan nyttjas av fler.

På andra platser kan det vara mer fantasieggande att skapa en lekmiljö med vegetation och nivåvariation snarare än med prefabricerad lekutrustning.

GENOMFÖRADE

Drift och underhåll

Våra kommunala lekplatser ska skötas på ett sådant sätt att risker begränsas samtidigt som de innehåller utmaningar för utvecklande lek. Tillsyn, städning och mindre underhållsarbeten sker kontinuerligt. Vid mer genomgripande upprustningar och nybyggnationer av lekplatser görs anpassningar för att öka tillgänglighet och lekvärde.

Alla lekplatser som förvaltas av kommunen besiktas årligen utifrån säkerhetsperspektiv. Besiktningen sker av ett certifierat besiktningsföretag. Efter genomförd besiktning kompletteras eller repareras de säkerhetsbrister som noterats i protokollet.

Kostnader och insatser för underhåll av lekplatser ökar allteftersom lekplatserna blir äldre. Samtidigt finns en ökad efterfrågan på kvalitativa lekmiljöer, i synnerhet från boende i områden som idag saknar lekplatser.

Det byggs också nya bostadsområden och det finns en vision om att kommunens invånarantal ska öka.

Behov av lekplatser

Generellt har tätbebyggda områden färre platser lämpade för utomhuslek än glesbebyggda. Det är därför viktigt att ordna tillgång till anlagda lekplatser till de barn som bor i mer tätbebyggda områden.

Antalet barn som bor i ett område kan inte användas som ensamt argument för beslut om lekplats eller ej, utan hänsyn måste tas till barns övriga lekmöjligheter i sin närmiljö.

De lekplatser som ligger helt omgärdade av kvartersmark, vars upptagningsområde begränsar sig till de allra närmast boende, har ofta en tydlig tillhörighet med kvarteret de

Under 2008 kom nya reviderade europeiska normer för leksäkerhet. Dessa krav, tillsammans med medborgarnas önskemål om förbättrat lekvärde och höjd tillgänglighet leder till att överväganden måste göras när det gäller relationen mål och medel. Behoven är stora såväl när det gäller upprustning som nyinvestering.

Att satsa på kvalitet lönar sig i längden. Om lekplatsen är slitstark och rejäl minskar kostnaderna för underhåll avsevärt. Även anmärkningarna vid säkerhetsbesiktningar bli färre. En väl underhållen lekplats ökar lekvärdet och trivseln. Om lekplatsen är i gott skick minskar också risken för nedskräpning och skadegörelse.

Vid överlåtelse av lekplatser till föreningar eller intressenter är det viktigt att dela upp och specificera ansvarsområden mellan parterna, exempelvis säkerhetsbesiktningar.

ligger i. Sådana lekplatser kan ofta med fördel skötas av de kringboende genom avtal, i en samfällighetsförening eller liknande. Om lekplatsen ligger på kommunal mark kvarstår dock kommunens tillsynsskyldighet liksom ansvaret för säkerheten.

Några byar har tillgång till en allmän lekplats, men ett villkor för att kunna ordna en sådan är att det finns kommunal mark. Flertalet byar saknar detta, och några har själva tagit initiativ till lekplats på byamark. Ett antal byar saknar särskilt anlagd lekplats.

Att en stadsdel eller ett bostadsområde har tillgång till flera lekplatser är inte alltid detsamma som att barnen har nära till bra och spännande platser för lek.

I en del fall skulle lekmiljön kunna förbättras genom att de sämsta och minst nyttjade lekplatserna avvecklas och det istället anläggs färre men bättre lekplatser inom området.

Behovet gör även bygga på vilka övriga bra platser för lek som finns i närområdet - skogspartier, gräsytor, trädgårdar, parker och annat - för att kunna göra så bra prioriteringar som möjligt.

När en lekplats ska avvecklas bör det ske i samband med förbättring av andra lekplatser i området. Inför avveckling av lekplatsen ska en ny utformning av platsen tas fram, antingen för att återställa ytan till naturmark eller genom att utforma den till grönområde med möjlighet till rekreation.

Alla förbättringsåtgärder ska leda till förbättrat lekvärde för användarna, barnen. Lekplatserna ska bli roligare och mer utvecklande att leka på för barn - oavsett ålder, kön, bakgrund eller funktionshinder.

Medborgarinflytande och barn i planeringsprocessen

Alla medborgare, således även barn och unga, har enligt lag rätt till inflytande i planeringen. För reellt inflytande måste barn och unga få vara med i alla stadier av den fysiska miljöns livscyklar.

Det är bra att låta barn delta i förvaltningen och utvecklingen av offentliga lekplatser och gärna på en konkret nivå, det vill säga ute på lekplatserna. Får inte barnen vara med och påverka finns det en risk att lekplatserna blir för detaljrikt gestaltade och för "färdiga för barns skapande lek.

Barns delaktighet i utvecklingen av sina lokala lekmiljöer kan således vara ett viktigt steg mot att skapa en mer barnvänlig byggd miljö. En barnvänlig stad byggs både med ett barnperspektiv och med kunskaper om barnets eget perspektiv på tillvaron.

Genom att ta barns och ungas kunskap, intressen och önskemål på allvar i stadsplaneringen kan förutsättningarna öka för att skapa en god uppväxtmiljö.

Uppföljning

För att veta att det arbete som görs utvecklas i riktning mot målen är det viktigt att regelbundet följa upp och utvärdera de åtgärder som genomförts.

En revidering av lekplatsplane ska genomföras förslagsvis var femte år, eller förslagsvis en gång per mandatperiod. Bilagorna däremot kan med fördel användas som levande dokument i vilka ändringar kan göras på årlig basis.

Fördelaktigt vore också att informationen som finns i dessa bilagor läggs in i GIS4Web. Detta förhållningssätt och hantering av data skulle underlätta alla inblandade i arbetet med lekplatser, inte minst vid nästa revidering.

ANVISNINGAR FÖR OM-/NYBYGGNATION

Generella anvisningar för lekplatser

För att anlägga en ny lekplats i ett område utan allmänna lekplatser, bör det finnas ett underlag på minst 50 barn i åldrarna 0 till 12 där.

Huvudinriktningen bör vara att om möjligt anlägga områdeslekplatser, snarare än närlekplatser.

Lekplatser bör utformas på så sätt att:

- De finns inom **300 meters avstånd** från bostaden.
- De anläggs i **anslutning till grönområden**, eller innehåller **en öppen yta för fri rörelse** och aktivitet.
- De fungerar som **mötesplatser och lekplatser i ett** för alla människor.
- De erbjuder tillräckligt med utrymme för att **flera olika aktiviteter** ska kunna pågå samtidigt.
- De erbjuder minst **fem olika lek- och vistelsevärden** för barn och unga vuxna.
- De innehåller **bänkar och bord i rimlig proportion** till platsens storlek och upptagningsområde.
- De innehåller **en variation i markmaterial och växter**.
- De blir **belysta** för att kunna användas även då det är mörkt.
- De erbjuder både **sol** och **skugga**. Det bör finnas både **sol-, vind- och gärna regnskydd**
- De blir **utrustade med informationstavla** med nödvändig information om lekplatsen och dess sammanhang samt **papperskorgar**.
- De blir **åtkomliga för fordon och cykel** för exempelvis avlämning/upphämtning

Särskilda anvisningar för områdeslekplatser och äventyrslekplatser

- Lekplatser bör erbjuda **ytor för vuxna**, exempelvis plats för grillning, gym osv.
- Lekplatser bör utformas så att exempelvis **snöupplagor kan användas till att bygga snöborgar**, snögrottor och annat som till lek och spel.
- I utformningen bör hänsyn tas till något **pedagogiskt inslag**.

Särskilda anvisningar för äventyrslekplatser

- Bör erbjuda **bil- och cykelparkeringsmöjligheter**

CHECKLISTA FÖR UTFORMNINGSPRINCIPER VID OM- OCH NYBYGGNATION

Under gestaltungsprocessen kan det vara till hjälp att ställa sig följande frågor:

- Finns det en blandning av **olika funktioner** och möjlighet till **olika aktiviteter**?
- Finns det möjlighet att vara både *on stage*, *back stage* och *off stage*?
- Finns det möjlighet att vara **fysiskt aktiv** även *back stage*?
- Finns det **stereotypa framställningar** av kvinnor och män på platsen (bild, reklam, statyer) som skulle kunna göra att platsen upplevs som ojämsställd?
- Upplevs vägen dit **trygg och säker**?
- Har gestaltningen föregåtts av en **jämsställd dialog med allmänheten**?
- Finns det **naturlika miljöer** i anslutning till lekplatsen?
- Finns det **stora ytor** att röra sig över?
- Finns det tillgång till **genusneutrala lekredskap**, så som sand och vattenlek?
- Finns det möjlighet att **klättra på höga föremål**?
- Finns det tillgång till **löst material** att bygga kojor av?